

Finanssipolitiikan elvytyksestä*

Martti Hetemäki

Alivaltiosihteeri

Valtiovarainministeriö

Finanssipolitiikan elvytys on ollut yksi vastaus vuoden 2008 aikana syventyneeseen kansainväliseen talouskriisiin. Suomessa käyty keskustelu elvytyksestä on nostanut esille seuraavia kysymyksiä:

- Mikä on elvytyksen suuruus?
- Mikä on painotus meno- ja veropuolen toimien välillä?
- Mikä on elvytystoimien sisältö?
- Miten iso riski valtion velkaantumisen on?

1. Mikä on elvytyksen suuruus?

Finanssipolitiikan elvytyksen suuruuden yksinkertainen mittari on julkisen talouden tasapainon heikkeneminen. Sillä mitaten elvytys suhteessa BKT:een on valtiovarainministeriön 24.3.2009 julkistaman ennusteen mukaan noin 6 % vuonna 2009 ja noin 2 % vuonna 2010 (taulukko 1).

Finanssipolitiikan elvytys voidaan jakaa kahteen osaan; automatiikkaan eli automaattisten vakauttajien vaikutukseen ja päätösperäiseen osaan. Kansainväliset talousjärjestöt (mm. IMF,

OECD ja EU:n komissio) tekevät tämän seuraavasti: Ensin arvioidaan ns. tuotantokuilu eli BKT:n tason poikkeama potentiaalisen BKT:n tasosta. Jos otetaan lähtökohdaksi, että BKT on potentiaalisen BKT:n tasolla, ja Suomen potentiaalisen BKT:n kasvu vuonna 2009 on esimerkiksi 2 % ja todellisen BKT:n kasvu on –5 %, niin tuotantokuiluksi muodostuu noin –7 %.

Tämän jälkeen käytetään julkisen talouden tasapaino/BKT-suhteen joustoa BKT:n suhteen sen määrittämiseksi, kuinka paljon mainittu kasvupoikkeama heikentää julkisen talouden tasapainoa. Jos tämä jousto on esimerkiksi 0,5, niin –7 prosenttiyksikön kasvupoikkeama heikentää julkisen talouden tasapaino/BKT-suhdetta 3,5 prosenttiyksikköä, mikä on siis automatiikan vaikutus. Finanssipolitiikan päätösperäinen osa saadaan julkisen talouden tasapaino/BKT-suhteen muutoksen (6 prosenttiyksikköä) ja automatiikan erotuksena (3,5 prosenttiyksikköä). Tässä tapauksessa se olisi siis 2,5 prosenttiyksikköä.

EU:n komission käyttämällä potentiaalisen BKT:n laskentatavalla ja OECD:n joustoilla Suomen finanssipolitiikan automatiikka on –5 prosentin kasvuennusteella vuodelle 2009 3,3 prosenttiyksikköä ja päätösperäinen osa 2,8 prosenttiyksikköä (taulukko 1).

* Kiitän Marja Paavosta ja Jorma Tuukkasta hyvistä kommentteista.

Taulukko 1. Julkisen talouden rahoitusjäämä/BKT, muutos prosenttiyksikköä¹

2009 ja 2010	2009	2009	2009	2010	2010	2010
Tasapainon muutos yhteensä	Tasapainon muutos	Suhdanne- korjatun tasapainon muutos	Auto- maattisten vak. vaikutus	Tasapainon muutos	Suhdanne- korjatun tasapainon muutos	Auto- maattisten vak. vaikutus
-7,9	-6,0	-2,8	-3,3	-1,9	-0,9	-1,0

Lähde: Valtiovarainministeriö (2009a), laskettu käyttäen EU:n komission menetelmää.

Automatiikan mittaaminen potentiaalisen BKT:n ja julkisen talouden tasapainon BKT-joustopien kautta on osoittautunut varsin karkeaksi menetelmäksi. Ensinnäkin potentiaalisen BKT:n luotettava mittaaminen on vaikeaa. Se arvioidaan yleensä tuotantofunktiolla. Komissio käyttää tällöin panoksina potentiaalista työnpanosta, joka saadaan olettamalla, että työttömyys on rakenteellisen työttömyyden tasolla, ja nettopääomakantaa. Molempien mittaamiseen liittyy tunnetusti erittäin paljon epävarmuutta.

Lisäksi julkisen talouden tasapainon joustot BKT:n suhteen ovat hyvin epävakaita yli ajan. Tähän on useita syitä. Ensinnäkin yritys- ja pääomatuloverojen tuottojen jousto BKT:n kasvun suhteen näyttää olevan epälineaarinen siten, että nämä verotulot kasvavat BKT:ta nopeammin voimakkaan talouskasvun aikana ja vastaavasti ne kehittyvät BKT:ta hitaammin voimakkaan laskusuhdanteen aikana.

Toiseksi vaikutus julkisen talouden tasapainoon riippuu kasvuvaihtelun syistä. Jos kasvu hidastuu korostetusti esim. viennin kasvun hidastumisen takia (kuten nyt), niin vaikutus julkisen talouden tasapainoon jää normaalia pienemmäksi mm. siksi, ettei vientiin kohdistu

arvonlisäveroa. Samaan suuntaan vaikuttaa se, että vientituotanto on pääomaintensiivisempää kuin kansantalouden tuotanto keskimäärin, joten suhteessa BKT:n muutokseen vaikutus palkkasumman ja tuloverojen muutokseen on pienempi.

Suhdanteiden vaikutus julkisen talouden tasapainoon voi välittyä paremmin työttömyyden kuin BKT:n muutosten kautta, koska julkisen talouden suhdanneherkät menot riippuvat lähinnä työttömyydestä, eivät niinkään BKT:sta. Samoin verotulojen muutokset voivat olla enemmän sidoksissa työllisyyden ja työttömyyden muutoksiin kuin BKT:n muutoksiin.

Blanchard (1990) on esittänyt työttömyysasteen muutokseen perustavan lähestymistavan finanssipolitiikan automatiikan ja päätösperäisen osan mittaamiseen. Ns. Blanchardin fiskaalinen impulssi saadaan laskettua vähentämällä julkisen talouden perusjäämä/BKT-suhteesta työttömyyden muutoksen vaikutus perusjäämään. Toisin sanoen päätösperäinen finanssipolitiikan muutos vuonna t on perusjäämä/BKT vuonna t , jos työttömyysaste olisi sama kuin vuonna $t-1$, vähennettynä vuoden $t-1$ perusjäämällä. Perusjäämä on julkisen talouden rahoitusjäämä (nettoluotonanto) vähennettynä julkisen talouden nettokorkomenoilla.

¹ Taulukon on laatinut Marja Paavonen valtiovarainministeriöstä.

Taulukko 2. Finanssipolitiikan päätöseräinen elvytys (ns. Blanchardin fisikaalinen impulssi), kun julkisen talouden perusjäämä/BKT-suhteen jousto työttömyysasteen suhteen on $-0,7$

	2006	2007	2008	2009	2010
(U) Työttömyysaste, %	7,7	6,9	6,4	9,0	9,5
(P) Perusjäämä/BKT, %	3,5	4,6	3,4	-2,7	-4,4
(P*) Muuttumattoman työttömyysasteen mukainen perusjäämä/BKT, %		4,0	3,0	-0,9	-4,0
(B) Blanchardin fisikaalinen impulssi, prosenttiyksikköä		0,5	-1,6	-4,3	-1,3

Lähde: Työttömyysaste ja perusjäämä/BKT: Valtiovarainministeriö (2009a). Blanchardin fisikaalinen impulssi on vuoden t perusjäämä, jos työttömyysaste olisi pysynyt samana kuin $t-1$ eli $P_t^* = P_{t-1} - a(U_t - U_{t-1})$ (jossa a on perusjäämä/BKT-suhteen jousto työttömyysasteen suhteen), vähennettynä edellisen vuoden perusjäämällä eli $B_t = P_t^* - P_{t-1}$. Se voidaan siis kirjoittaa muotoon $B_t = \Delta P_t - a\Delta U_t$. Taulukon 2 luvut on saatu, kun on asetettu $a = -0,7$.

Suomen tasaisen työttömyysturvajärjestelmän omaavissa maissa suhdanteiden vaikutus julkisen talouden tasapainoon välittyy yleensä enemmän todennäköisesti työttömyyden kuin BKT:n kautta. Tällöin suhdannekorjatun alijäämän mittaaminen käyttäen Blanchardin fisikaalista impulssia olisi perustellumpaa kuin BKT:n kautta mittaaminen. Se olisi perustellumpaa myös siitä syystä, että silloin laskelmat eivät olisi sidoksissa epäluotettavasti mitattavissa olevaan potentiaaliseen tuotantoon.

Valtion ja kuntien yhteenlasketun rahoitusjäämä/BKT-suhteen ja myös koko julkisen talouden rahoitusjäämä/BKT-suhteen jousto työttömyysasteen suhteen on Suomessa valtiovarainministeriössä tehtyjen empiiristen tarkastelujen perusteella arvioitu olevan noin 0,7. Taulukossa 2 on esitetty Blanchardin fisikaalinen impulssi tätä arvoa käyttäen.

Tarkastellaan vuoden 2009 elvytystä. Perusjäämä/BKT-suhteen muutos on 6,1 prosenttiyksikköä ($= -2,7-3,4$). Tästä muutoksesta 1,8 prosenttiyksikköä johtuu työttömyysasteen 2,6 prosenttiyksikön noususta ($= 0,7 \times 2,6$). Perusjäämä/BKT-suhteen päätöseräinen muutos on

se osa, joka ei johdu työttömyysasteen noususta eli 4,3 prosenttiyksikköä ($= 6,1-1,8$).

Taulukkoja 1 ja 2 vertailemalla havaitaan, että Blanchardin fisikaalinen impulssi antaa selvästi suuremman päätöseräisen elvytyksen vuodelle 2009 ($-4,3$ prosenttiyksikköä) kuin potentiaalisen tuotannon ja BKT-jouston kautta laskettu päätöseräinen elvytys ($-2,8$ prosenttiyksikköä). Vuoden 2010 elvytykseksi nämä kaksi mittaria antavat kohtuullisen samanlaiset vaikutukset ($-1,3$ prosenttiyksikköä ja $-0,9$ prosenttiyksikköä).

Etukäteen laadittavaan arvioon päätöseräisen finanssipolitiikan suuruudesta vaikuttaa keskeisesti kaksi asiaa. Ensinnäkin siihen vaikuttaa menetelmä, jolla suhdanteiden vaikutus puhdistetaan pois julkisen talouden tasapainon muutoksesta. Toiseksi siihen vaikuttaa ennuste julkisen talouden tasapainon muutoksesta. Mitä suurempi on tasapainon heikentyminen, sitä suurempi on päätöseräisen finanssipolitiikan elvytys menetelmästä riippumatta. Luotettavampi arvio päätöseräisen finanssipolitiikan suuruudesta on tehtävissä vasta siinä vaiheessa, kun on tiedossa toteutunut tasapainon muutos.

Taulukko 3. Julkisen talouden rahoitusjäämä/BKT-subteen muutos jaettuna tulot/BKT-subteen ja menot/BKT-subteen muutoksiin

	2008	2009	2010
(1) Verot ja sosiaaliturvamaksut/BKT, %	42,6	41,5	41,5
– muutos, %-yks.		-1,1	0
(2) Julkiset menot/BKT, %	48,4	53,2	55,1
– muutos, %-yks.		4,8	1,9
(3) Rahoitusjäämä/BKT, %	4,1	-1,9	-3,8
– muutos, %-yks.		-6,0	-1,9
Tuloasteen muutoksen kontribuutio rahoitusjäämän muutokseen, %		20	0
Menoasteen muutoksen kontribuutio rahoitusjäämän muutokseen, %		80	100

Lähde: Rivit (1), (2) ja (3): Valtionvarainministeriö (2009a).

2. Mikä on painotus meno- ja veropuolen toimien välillä?

Taulukon 1 mukaan vuosien 2009 ja 2010 päätösperäinen elvytys on yhteensä 3,7 % suhteessa BKT:een, kun vuonna 2009 suhdannekorjattu rahoitusjäämä/BKT-suhteen muutos on 2,8 prosenttiyksikköä ja vuonna 2010 se on 0,9 prosenttiyksikköä. Miten tämä päätösperäinen osuus jakaantuu vero- ja menopuolen toimiin? Taulukossa 3 on pilkottu julkisen talouden tasapainon muutos julkisen talouden tulo- ja menoasteiden muutoksiin.

Taulukosta 3 havaitaan, että menoasteen muutoksen kontribuutio tasapainon muutokseen vuonna 2009 on 80 % ja vuonna 2010 se on 100 %. Tästä pitäisi vielä puhdistaa pois suhdanteista aiheutuvat tulo- ja menoasteiden muutokset, jotta päästäisiin päätösperäisiin meno- ja tulopuolen toimien kontribuutioon.

OECD (2009) arvioi, että Suomen päätösperäinen finanssipolitiikan elvytys on 3,1 % suhteessa BKT:een yhteensä vuosina 2009 ja 2010. Menopuolen toimien suuruudeksi OECD

arvioi olevan vain 0,5 % ja tulopuolen suuruudeksi se arvioi 2,7 %. OECD ei kuitenkaan selosta, miten tähän arvioon on päädytty.

Taloustieteessä finanssipolitiikan vero- ja menopuolen suhteellista tehokkuutta on tutkittu paljon. Mountfordin ja Uhligin (2008) tuore tutkimus päättyy samanlaisiin tuloksiin kuin Blanchard ja Perotti (2002). Niiden mukaan veropuolen finanssipolitiikka on selvästi tehokkaampaa kuin menopuolen finanssipolitiikka. Eräs syy tähän eroon on julkisten menojen lisäyksen negatiivinen vaikutus yksityisiin investointeihin. Romer ja Romer (2007) käyttävät veromuutosten vaikutusten arvioimiseksi hyvin erityyppistä lähestymistapaa, jossa he käyttivät runsasta taustamateriaalia identifioidakseen veromuutokset, joita voidaan pitää siinä mielessä eksogeenisina, ettei niillä pyritty esimerkiksi rahoittamaan menoja. Heidän tulostensa mukaan määrältään yhtä prosenttia BKT:sta vastaava pysyvä verokevennys lisää BKT:ta 2–3 % seuraavan kolmen vuoden aikana.

OECD (2009) arvioi Suomen finanssipolitiikan kerroinvaikutusten vaihteluvälillä olevan 0,2–1,2 pienimmän vaikutuksen ollessa välillis-

ten verotuksen kevennyksellä ja suurimman vaikutuksen ollessa julkisten investointien lisäyksellä. Vaikka monien tutkimustulosten mukaan veropuolen toimet ovat menopuolen toimia tehokkaampaa finanssipolitiikkaa, voidaan väittää, että nykyisessä taloustilanteessa verokevennykset eivät ole yhtä tehokkaita kuin normaalioloissa, koska rajasäästämisalttius tuloista saattaa olla nyt normaalia korkeampi.

Finanssipolitiikalla on myös ns. ricardolaisia vaikutuksia, kun eteenpäin katsovat taloudenpitäjät ennakoivat menolisäysten tai verokevennysten merkittävän tulevia veronkorotuksia tai menoleikkauksia. On todennäköistä, että ricardolaiset vaikutukset ovat sitä merkittävämpiä, mitä korkeampi on julkinen velkaantuminen ja mitä suurempia kestävyysongelmia julkisessa taloudessa on.

Toisaalta elvytys voi myös alentaa rajasäästämisalttiutta, jos se lisää odotuksia siitä, että talouskehitys muodostuu niiden ansiosta paremmaksi. Lisäksi, jos taloustilanteen epävarmuus nyt nostaa säästämisastetta, niin korkotason aleneminen laskee sitä.

Rajasäästämisalttius riippuu siitä, missä määrin kotitaloudet ovat likviditeettirajoitteisia. Mitä suuremmalla osuudella kotitalouksista on sitova likviditeettirajoite, sitä matalampi rajasäästämisalttius todennäköisesti on. Sama pätee myös ricardolaisiin vaikutuksiin: mitä suurempi osa kotitalouksista on likviditeettirajoitteisia, sitä voimakkaammat ovat finanssipolitiikan vaikutukset. Likviditeettirajoitteisten kotitalouksien osuus on todennäköisesti sitä suurempi, mitä korkeampi on kotitalouksien velkaantuneisuus. Velkaantumisaste (bruttovelat/käytettävissä olevat tulot) on nyt historiallisen korkealla, noin 103 %.

Huomattava osa elvytystoimista ei vaikuta julkisen talouden tasapainon kautta mitattuun

elvytykseen. Näitä toimia ovat kaikki pääomasijoitukset, lainavaltuuksien lisäykset ja valtion takaukset. Samoin esimerkiksi kuntien yhteisöverotulo-osuuden nosto ei vaikuta julkisen talouden tasapainoon, ellei tehdä lisäoletuksia sen käyttäytymisvaikutuksista. Osa elvytystoimista näkyy vain pieneltä osin tasapainon muutoksina. Tämä koskee esim. korkotukirakennuttamista, jossa elvytystoimet näkyvät julkisen talouden tasapainon muutoksena vain korkotuen osalta. Myös osa infrastruktuurihankkeista rahoitetaan vain osittain valtion menoilla.

3. Mikä on elvytystoimien sisältö?

Rahoituksen saatavuuden vaikeutumisen ja luottamuksen heikkenemisen kautta kriisi vaikuttaa koko kansantalouteen. Erityisesti talouskriisi on kuitenkin iskenyt vientiteollisuuteen. Toinen talouskriisistä paljon kärsinyt ala on rakennustoiminta. Lisäksi verotulojen nopea hidastuminen on tuntuvasti heikentänyt kuntatalouden näkymiä.

Vientiteollisuuteen vaikuttavia toimia ovat lähinnä: 1) yritysten ja viennin rahoituksen turvaaminen, 2) kansaneläkemaksun poisto, 3) lomautusajan työttömyysturvan parantaminen (1.7.2009 alkaen muutosturva koskee myös lomautettuja), 4) työvoimakoulutuksen hankintasääntöjen lievennys (yrityksissä tapahtuvan koulutuksen järjestäminen helpottuu), 5) puun myyntivoiton verotuksen huojennus ja 6) poisto-oikeuksien laajentaminen. Näistä sekä talonrakentamiseen ja väylärakentamiseen liittyvistä toimista esitetään yksityiskohtaisempaa tietoa liitteessä 1.

Liitteessä 1 on esitetty keskeiset hallituksen esittämät elvytystoimet, joista lähes kaikki eduskunta on tätä kirjoitettaessa jo hyväksynyt. Lista on varsin pitkä. Käydyssä elvytyskeskus-

telussa keskustelijat ovatkin usein unohtaneet aiemmin päätetyt elvytystoimet arvioidessaan uusia toimia. Tämän takia monet heistä ovat pitäneet elvytystoimia riittämättöminä.

4. Miten iso riski valtion velkaantuminen on?

Finanssipolitiikan strategia nykyisessä talouskriisissä poikkeaa 1990-luvun alun laman aikana noudatetusta strategiasta pelkistämisen seurauksena. Nyt päätösperäinen finanssipolitiikka on elvyttävää, kun taas 1990-luvun alussa se oli jopa kiristävää, koska valtion velkaantumisen rajat olivat nykyistä selvästi tiukemmat, mihin viittasi mm. valtion velkapapereiden luottoluokituksen nopea heikkeneminen. Nyt valtiolla ei näyttäisi olevan samanlaista riskiä velkaamissoiden epäonnistumisesta, jos valtion talouden pitkän ajan kestävyys turvataan.

Julkisen talouden kestävyydestä vallitsee erilaisia käsityksiä ainakin kolmesta syystä. Ensinnäkin kestävyys on käsitteenä jäänyt hieman epäselväksi. Toiseksi kestävyyslaskelmien tulokset tulevat kehikoista, jotka ulkopuolisille jäävät eräänlaisiksi mustiksi laatikoiksi, joiden johdonmukaisuutta ja realistisuutta on vaikea arvioida. Kolmanneksi eräs sekaannuksen lähde on julkisen talouden ja valtiontalouden kestävyiden välinen ero. Alla esitän, että selkeyden takia on perusteltua tarkastella pelkästään valtiontalouden ja kuntatalouden kestävyttä irrallaan yksityisen sektorin työeläkejärjestelmän kestävyydestä.

Työeläkejärjestelmän aiheuttama kestävyysongelma kiteytyy työeläkemaksun nousupaineeseen. Annetulla kokonaisveroasteella työeläkemaksun nostotarve merkitsee, että valtiontalouden ja kuntatalouden veroasteen on laskettava. Työeläkemaksun nostotarve on jo

päätetyillä uudistuksilla onnistuttu rajaamaan arviolta runsaaseen kahteen prosenttiyksikköön eli alle prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen.

Työeläkejärjestelmä on itsessään aina kestävällä pohjalla, sillä lähtökohtana on, että työeläkemaksu sopeutuu tarvittaessa. Siksi siitä koko julkisen talouden kestävyteen aiheutuvat vaikutukset kiteytyvät juuri työeläkemaksun nostotarpeeseen, joka annetulla kokonaisverorasituksella alentaa muuta verotusta. Tässä mielessä työeläkemaksun muutostarve on julkisen talouden kestävyystarkastelujen kannalta riittävä eli tyhjentävä tunnusluku työeläkejärjestelmän osalta.

Julkisen talouden kestävyys määritellään usein siten, että julkisen talouden sanotaan olevan kestävällä pohjalla, jos julkisen velan ja BKT:n suhde vakautuu jollekin tietylle tasolle. Esimerkiksi Euroopan unionissa on omaksuttu 60 prosentin velkakriteeri. Velkasuhteen muutos voidaan kirjoittaa muotoon (ks. liite 2)

$$(1) \quad \Delta(D/Y)_t = (D/Y)_{t-1}(r-g)/(1+g) - pb_t,$$

jossa D on velkakanta, Y on BKT, r on velan nimelliskorko, g on BKT:n nimellinen kasvuvauhti ja pb on julkisen talouden perusjäämän suhteessa BKT:een. Asettamalla lausekkeessa (1) velkasuhteen muutos nolaksi, voidaan velkasuhteen stabiloiva perusjäämä kirjoittaa muotoon

$$(2) \quad pb_t = (D/Y)_{t-1}(r-g)/(1+g).$$

Tarkastellaan nyt Suomen valtiontalouden ja kuntatalouden muodostamaa julkisen talouden kokonaisuutta, ja otetaan työeläkejärjestelmä myöhemmin huomioon työeläkemaksun nostotarpeen kautta. Oletetaan, että inflaatio (eli

Taulukko 4. Kestävyysvajeen tekijät ilman väestön ikääntymisen kustannuksia

(1) Valtiontalouden ja kuntien yhteenlaskettu rakenteellinen tasapaino/BKT, VM:n ennusteen mukainen valtion ja kuntien rahoitusjäämä/BKT vuodelle 2013, ks. Valtiovarainministeriö (2009a, s. 18), %	-3,9
(2) Korkomenot/BKT, kun velka/BKT on 50 % ja velan korko on 5 %, %	2,5
(3) = (1) + (2) Valtiontalouden ja kuntien yhteenlaskettu rakenteellinen perusjäämä/BKT, %	-1,4
(4) Velka/BKT-suhteen 50 %:n tasolle vakauttava perusjäämä/BKT, %	0,7
(5) = (4) – (3) Valtiontalouden ja kuntatalouden yhteenlaskettu kestävyysvaje/BKT, %	2,1

BKT:n hinnan muutos) on 2 % ja velan reaali-korko on 3 %, jolloin $r = 0,05$, ja että BKT:n reaalikasvu on 1,5 % vuodessa, jolloin $g = 0,035$.

Jos nyt bruttovelka/BKT-suhde halutaan vakauttaa 50 prosentin tasolle, on tarvittava perusjäämä $pb = 0,5(0,05 - 0,035)/(1 + 0,035) = 0,007$. Valtiontalouden ja kuntatalouden yhteenlaskettu perusjäämä/BKT pitäisi olla 0,7 %, jotta niiden yhteenlaskettu velka/BKT -suhde vakautuisi 50 prosentin tasolle.

Kuinka kaukana yllä määritellystä kestävyyskriteeristä Suomen julkinen talous nyt on? Tämän arvioimiseksi otetaan lähtökohdaksi valtiontalouden ja kuntatalouden ennakoitu rakenteellinen perusjäämä talouskriisin jälkeen esimerkiksi vuonna 2013, jolloin tuotanto on VM:n arviossa karkeasti potentiaalinsa tasolla, ks. Valtiovarainministeriö (2009a). Vuonna 2013 valtiontalouden ja kuntatalouden yhteenlaskettu rahoitusjäämä eli nettoluotonanto suhteessa BKT:een on arvioitu olevan -3,9. Kun velan korko on 5 % ja velka/BKT on 50 %, ovat korkomenot/BKT 2,5 %, jolloin perusjäämä/BKT on -1,4 %. Tällöin kestävyysvaje on 0,7 % – (-1,4 %) = 2,1 % (taulukko 4).

Luonnollisesti kestävyysvajeen arvioinnin lähtökohdaksi voidaan ottaa VM:n ennustetta optimistisempi tai pessimistisempi arvio valtion-

talouden ja kuntatalouden rakenteellisesta tasapainosta talouskriisin jälkeen. Samoin BKT:n pitkän ajan kasvun tai velan koron suhteen voidaan esittää perustellusti erilaisia arvioita.

Miten sitten työeläkejärjestelmän huomioon ottaminen vaikuttaa kestävyysarvioon? Jos työeläkemaksun nostotarpeen suuruus on 1 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen, niin olettaen annetun kokonaisveroasteen, valtion ja kuntien yhteenlasketun veroasteen on alennuttava prosenttiyksiköllä. Tällöin pitkän ajan tarvittava perusjäämä/BKT on siis prosenttiyksikön korkeampi (taulukko 5).

Miten ikääntyminen vaikuttaa muilta osin kuin eläkejärjestelmän kautta julkisen talouden kestävyteen? Ikäsidonaiset julkiset menot pl. eläkemenot suhteessa BKT:een nousevat netto-ajanajaksolla 2010 – 2050 Suomen vakaushjelman tarkistuksen mukaan 2,5 % (terveydenhoito 1,2 %, pitkäaikaishoito 1,6 %, opetus -0,2 % ja työttömyys -0,1 %) (Valtiovarainministeriö 2008). Tämä siis korottaa pitkän ajan tarvittavaa perusjäämä/BKT-suhdetta 2,5 prosenttiyksikköä (taulukko 5). Kokonaisuutena velka/BKT-suhteen 50 %:n tasolle vakauttamiseksi tarvittava valtion ja kuntien yhteenlaskettu perusjäämä/BKT on -5,6 prosenttiyksikköä korkeampi kuin vuodelle 2013 ennustettu toteutuva perusjäämä/BKT (taulukko 5).

Taulukko 5. Kestävyysvaje, kun otetaan huomioon työeläkemaksun nostotarve ja ikäsidonnaisten palvelumenojen kasvu

(1) Valtiontalouden ja kuntien yhteenlaskettu rakenteellinen perusjäämä/BKT, % (rivi (3) taulukossa 4)	-1,4
(2) Työeläkemaksun nostotarve/BKT, %	1
(3) Ikäsidonnaisten palvelumenojen nettokasvu/BKT, %	2,5
(4) = Ikääntymisen huomioon ottava velka/BKT-suhteen vakauttava valtion ja kuntien perusjäämä/BKT, % eli (2) + (3) + taulukon 4 sarake (4) = 1 + 2,5 + 0,7	4,2
(5) = (4) – (1) Valtion ja kuntien kestävyysvaje/BKT, kun otetaan huomioon ikääntyminen, %	5,6

Historiassa hintasuhteiden kehitys on vaikuttanut kielteisesti julkisen talouden tasapainokehitykseen. Ensinnäkin ns. Baumolin taudin takia julkisen kulutuksen hinta on noussut kuluttajahintoja nopeammin. Toiseksi BKT:n hinta on viimeisen noin 10 vuoden aikana kehittynyt kuluttajahintoja hitaammin ulkomaankaupan vaihtosuhteen heikkenemisen takia. Toisaalta kunnilla on hyvät mahdollisuudet päästä toteutunutta selvästi parempaan tuottavuuskehitykseen tulevaisuudessa mm. tietotekniikkaa paremmin hyödyntämällä. Samoin ei ole mitenkään selvää, että Suomen ulkomaankaupan heikko vaihtosuhtekehitys jatkuisi vuosikymmeniä. Taulukon 5 kestävyyslaskelmassa on siis optimistisesti oletettu, etteivät Baumolin tauti tai ulkomaankaupan vaihtosuhteen heikkeneminen olisi enää jatkossa heikentämässä velkakestävyyttä.

Yllä mainituilla oletuksilla päädyttiin siis 5,6 prosentin kestävyysvajeeseen suhteessa BKT:een. Toisin sanoen valtion ja kuntien yhteenlasketun perusjäämä/BKT-suhteen pitäisi olla tuon verran parempi, jotta valtion ja kuntien velka/BKT-suhde vakautuisi 50 prosentin tasolle.

Yllä esitetyn kestävyystarkastelun tulokset ovat luonnollisesti täysin sidoksissa tehtyihin oletuksiin. Tarkastelukehikko ei ole kuitenkaan

monimutkainen musta laatikko, joka riippuisi käyttäytymisoletuksista. Yllä saatujen tulosten herkkyyttä on helppo arvioida tekemällä vaihtoehtoisia oletuksia esim. valtion ja kuntien rakenteellisesta tasapainosta, velan korosta tai talouskasvusta. Esimerkiksi valtion ja kuntien rakenteelliseen tasapainoon ja miten talouskriisi vaikuttaa siihen liittyy paljon epävarmuutta.

Kuinka paljon talouskriisin on arvioitu heikentävän valtion ja kuntien rakenteellista tasapainoa? Koko julkisen talouden rakenteellisen tasapainon heikkeneminen aiheutuu nimenomaan valtion ja kuntien rakenteellisen tasapainon heikkenemisestä sosiaaliturvarahastojen rakenteellisen ylijäämän pysyessä suunnilleen ennallaan.

VM:n arvion mukaan talouskriisin jälkeen vuonna 2011 valtion ja kuntien yhteenlaskettu tasapaino/BKT on 4,5 prosenttiyksikköä heikompi verrattuna ennen talouskriisiä tehtyihin arvioihin (taulukko 6). Sekä vuonna 2007 tehdystä vakaushjelman tarkistuksessa että vuoden 2009 kevään arviossa BKT:n arvioitiin olevan lähellä potentiaaliaan vuonna 2011. Tämän perusteella talouskriisi olisi heikentämässä julkisen talouden rakenteellista tasapaino/BKT-suhdetta siis mainitun 4,5 prosenttiyksikköä. Edellä on jo todettu, että vuonna 2013 valtion ja kuntien yhteenlaskettu tasapaino/BKT arvioi-

Taulukko 6. Valtion ja kuntien yhteenlaskettu tasapaino/BKT ennen talouskriisiä ja keväällä 2009 tehdyissä arvioissa

	(1) Valtion ja kuntien rahoitusjäämä/BKT, % Vakaushjelman tarkistus 2007, Valtio- varainministeriö (2007, s. 26)	(2) Valtion ja kuntien rahoitusjäämä/BKT, % Taloudellinen katsaus kevät 2009, Valtio- varainministeriö (2009a, s. 18)	Erotus, (2)–(1), %-yks.
2007	1,4	2,0	0,6
2008	0,8	0,7	–0,1
2009	0,8	–3,2	–4,0
2010	0,1	–4,9	–5,0
2011	0,1	–4,6	–4,7

daan olevan –3,9 %, ks. Valtiovarainministeriö (2009a, s. 18).

Miten sitten kestävyysvaje olisi paikattavissa? Kokonaisveroasteen nosto tai kuntien ja valtion menoasteen lasku ovat mahdollisia keinoja, mutta näiden toimien taloudelliseen kestävyteen ja poliittiseen hyväksyttävyyteen liittyy suuria kysymysmerkkejä. Realistisempia ja kestävämpiä keinoja kestävyysvajeen kaventamiseksi ovat:

- toimet työeläkemaxun nostotarpeen poistamiseksi
- työttömyyden alentaminen
- työurien pidentäminen.

Työeläkemaxussa on pitkän ajan nostotarve, joka on karkeasti prosentti suhteessa BKT:een. Annetulla kokonaisveroasteella tämä merkitsee muun verotuksen keventämistä vastaavalla määrällä. Täten työeläkemaxun nostotarpeen poistavat uudistukset vähentäisivät kestävyysvajetta yhdellä prosenttiyksiköllä.

Kuten kirjoituksen alkupuolella todettiin, työttömyysasteen yhden prosenttiyksikön lasku parantaa valtion ja kuntien rahoitusjäämä/BKT-suhdetta noin 0,7 prosenttiyksiköllä. Tällöin, jos talouskriisin jälkeistä työttömyysastetta onnistuttaisiin myöhemmin alentamaan esi-

merkiksi viidellä prosenttiyksiköllä, niin kestävyysvaje/BKT-suhde kaventuisi noin 3½ prosenttiyksiköllä.

Työurien pidentäminen on tehokasta kestävyysvajeen kaventamista. Työuran keskimääräinen kesto on nykyisin 32 vuotta. Tämän pidentyminen yhdellä vuodella muuttumattomalla työajalla lisäisi kansantalouden työpanosta 3,1 % (1/32). Muuttumattomalla työn tuotavuuden kehityksellä BKT:n määrä lisääntyisi myös 3,1 %. Valtion ja kuntien tulot suhteessa BKT:een olivat noin 41 % vuonna 2008. Tällä tuloasteella – ja olettaen, etteivät valtion ja kuntien menot lisääny BKT:n määrän lisääntyessä – työurien pidentyminen yhdellä vuodella kaventaisi kestävyysvajetta noin 1,2 prosenttiyksiköllä.

Elvytysvaikutuksia vesittävät ricardolaiset vaikutukset ovat sitä pienemmät, mitä vähemmän taloudenpitäjät odottavat, että elvytys rahoitetaan tulevilla menoleikkauksilla tai veronkorotuksilla. Kuten edellä todettiin, on työurien pidentäminen menoleikkausten ja veronkorotusten vaihtoehto kestävyysvajeen umpeenkuromisessa. Työurien pidentäminen samalla nostaa taloudenpitäjien tulo-odotuksia.

Olisiko kestävyysvajeen hoitaminen mahdollista myös korkeammalla inflaatiolla, joka alentaisi julkisen velan reaaliarvoa? Velkojen

inflatoinnista ei ole kokemuksia nykyisten rahamarkkinoiden aikana.

Korkeampi inflaatio nostaisi lausekkeessa (2) sekä nimelliskorkoa että BKT:n kasvuvauhtia. Jos inflaatio-odotukset olisivat nousevia, voisi lainakannan uusiminen olla vaikeaa ilman tuntuva riskilisää korossa. Tässä tilanteessa valtiot voisivat päästä kohtuullisiin korkokustannuksiin vain laskemalla liikkeelle inflaatiolta suojattuja indeksoituja velkakirjoja. Inflaatiolla pystyttäisiin todennäköisesti alentamaan vanhan velkakannan reaaliarvoa, mutta uusittavan lainakannan osalta on vaikea nähdä, että sijoittajat tyytyisivät korkeamman inflaation takia alempaan reaalituottoon, jos on olemassa vaihtoehtoisia inflaatiolta suojattuja sijoituskohteita. Inflaatiolta suojattuja valtion indeksoituja velkapapereita on suuressa määrin mm. Ranskan, Iso-Britannian ja Yhdysvaltojen valtioilla.

Ison-Britannian ja Yhdysvaltojen keskuspankit ovat hiljattain päättäneet ryhtyä ostamaan valtion pitkäaikaisia velkakirjoja. Tätä ennen USA:n keskuspankki on jo ostanut huomattavan määrän valtion hallussa olevien suurten asuntoluottolaitosten velkakirjoja. Setelirahoitus on molemmissa maissa näyttänyt toimineen aluksi odotusten mukaisesti, kun Ison-Britannian ja USA:n valtion velkakirjojen hinnat ovat nousseet ja niiden korot ovat laskeutuneet. Setelirahoituksen todellinen haaste on kuitenkin vasta edessä. Rahapolitiikkaa on voitava kiristää riittävän nopeasti heti inflaation tai inflaatio-odotusten noustessa liikaa. Jos työttömyys on tuolloin edelleen esimerkiksi selvästi yli 10 %, niin ovatko keskuspankit valmiita nostamaan rahapolitiikan korot nopeasti erittäin korkealle tasolle?

5. Lopuksi

Nykyisen talouskriisin aikana käydyssä kansainvälisessä ja suomalaisessa keskustelussa finanssipolitiikan elvytyksen suuruudesta on ollut erilaisia käsityksiä. Ensinnäkin joissakin arvioissa automaattisten vakauttajien vaikutus ei ole mukana. Toiseksi arvioitsijat ovat käyttäneet erilaisia mittaustapoja automaattisten vakauttajien ja päätösperäisten toimien keskinäisen suuruuden arvioimiseksi.

Finanssipolitiikan automaattisen ja päätösperäisen osien erittelemiseen on olemassa melko vakiintuneet menettelyt. Ne ovat tunnetusti epätarkkoja, koska ne lähtevät makrosuureista. Toisaalta ne ovat johdonmukaisia, ja niiden heikkoudet tunnetaan.

Valtiovarainministeriössä käytettävän EU:n komission lähestymistavan mukaan ja tuoreimman VM:n suhdanne-ennusteen perusteella finanssipolitiikan päätösperäinen elvytys on 2,8 % vuonna 2009 ja 0,9 % vuonna 2010 suhteessa bruttokansantuotteeseen. Käyttäen päätösperäisen osan mittarina ns. Blanchardin fiskaalista impulssia päädytään tätä suurempiin lukuihin (4,3 % vuonna 2009 ja 1,3 % vuonna 2010). Suhdanneautomaatiikan suuruuden arviointiin – ja samalla päätösperäisen osan suuruuden arviointiin – liittyy kuitenkin tunnetusti paljon epävarmuutta.

Luotettavimmat arviot vuosien 2009 ja 2010 finanssipolitiikan elvytyksen suuruudesta saadaan, kun on käytettävissä havaitut alijäämä-, BKT- ja työttömyysluvut. Ennusteisiin perustuvan päätösperäisen elvytyksen suuruuden virhearvio on sidoksissa ennustevirheisiin. Esimerkiksi, jos annetulla työttömyysasteen kasvulla rahoitusjäämän heikkeneminen ennustetaan liian suureksi, tulee päätösperäinen elvytys arvioitua liian suureksi. Jos taas esimer-

kiksi rahoitusjäämän heikkeneminen ennustetaan liian pieneksi annetulla BKT:n kasvulla tai työttömyyden muutoksella, niin päätösperäinen elvytys tulee arvioitua liian pieneksi.

Huomattava osa päätetyistä elvytystoimista ei vaikuta julkisen talouden tasapainon kautta mitattuun elvytykseen. Näitä toimia ovat kaikki pääomasijoitukset, lainavaltuuksien lisäykset, valtion takaukset ja kuntien yhteisöverotulo-osuuden nosto. Lisäksi osa elvytystoimista näkyy vain osittain tasapainon muutoksina. Tämä koskee mm. vuokra-asuntorakennuttamista ja monia infrastruktuurihankkeita.

Elvytystoimien vaikutuksia voidaan edes kohtuullisella luotettavuudella arvioida vasta jälkepäin. Tässä vaiheessa keskeisten elvytystoimien mielekkyydestä voidaan esittää seuraavat kommentit:

- Jälkepäinkin arvioiden vaikuttaa perustelulta, että hallitus päätti ensin vuonna 2007 olla toteuttamatta lainkaan hallitusohjelman veronkevennyksiä vuonna 2008, ja että se sen jälkeen päätti vuonna 2008 toteuttaa valtaosan hallitusohjelman veronkevennyksistä vuonna 2009.
- Kansaneläkemaksun poistoa voidaan pitää myös varsin onnistuneena. Esimerkiksi kuntien työvoimakustannuksia se alentaa vuonna 2010 määrällä, joka vastaa noin 6 000 henkilön työvoimakustannuksia.
- Sosiaalisen vuokra-asuntorakentamisen voimakas elvyttäminen muun uustuotannon nopeasti vähentyessä on myös ollut ilmeisen perusteltua. Se onkin jo lisääntynyt selvästi. Samoin korjausrakentamisen tuet ja kotitalousvähennyksen lisäys ovat mitä ilmeisimminkin jo lisänneet korjausrakentamista.
- Väylärakentamisessa oli perusteltua päättää käynnistää nopeasti useita hankkeita, jotka

olisi myöhemmin joka tapauksessa pitänyt toteuttaa. Maa- ja vesirakentamisen työllisyys ja kapasiteetin käyttöaste ovatkin arvioiden mukaan säilymässä kohtuullisen korkealla tasolla vuosina 2009 ja 2010.

Elvytystoimien mittaluokan järkevyyttä arvioitaessa eräänä kriteerinä on oltava julkisen talouden kestävyys. Jos elvytyksen odotetaan tapahtuvan tulevien veronkorotusten tai meno-leikkausten kustannuksella, niin se heikentää luottamusta ja elvytystoimien vaikutusta. Elvytystoimien vastapainona hallitus on painottanut julkisen talouden kestävyuden turvaavia rakenteellisia uudistuksia. Ajatuksena on ollut päättää näistä uudistuksista jo nyt, mutta toteuttaa ne vasta talouskriisin mentyä ohi. Tämän strategian perustelut riippuvat ainakin seuraavista kysymyksistä: Onko valtion velkaantumisen kasvu mikään todellinen rajoite elvytystoimille? Miten hyvin rakenteellisilla uudistuksilla voidaan vastata velkaantumishaasteeseen?

Jaksossa 4 perusteltiin valtion velkaantumisrajoitteen olemassaoloa melko teknisellä tavalla. Valtiontalouden voidaan sanoa olevan kestäväällä pohjalla, jos velka/BKT-suhde pystytään vakauttamaan jollekin halutulle tasolle. Valtiovarainministeriön ja Suomen Pankin keskipitkän ajan arvioissa valtion velka/BKT suhde nousee noin 50 %:n tasolle. Velkasuhteen vakauttaminen riippuu kolmesta muuttujasta:

- valtiontalouden perusjäämästä (= valtion tulot – valtion menot pl. velan korkomenot)
- BKT:n kasvuvauhdista
- velan korosta.

Velka/BKT-suhteen vakauttavan perusjäämän on oltava positiivinen, jos velan korko on suurempi kuin BKT:n kasvu. Todennäköisesti ni-

malliskorko ylittää tulevaisuudessa BKT:n nimelliskasvun.²

Mikä sitten on valtiontalouden rakenteellisen perusjäämä talouskriisin jälkeen? Valtiovarainministeriö (2009a) on arvioinut, että valtion ja kuntien yhteenlaskettu rakenteellinen rahoitusjäämä/BKT-suhde on 3,9 % talouskriisin jälkeen vuonna 2013. Tämä merkitsee, että perusjäämä/BKT on noin -1,4 %, kun velka/BKT-suhteen vakauttamiseksi 50 %:n tasolle perusjäämän pitäisi olla 0,7 % ylijäämäinen. Velkasuhteen vakauttavan perusjäämän ja todellisen perusjäämän erotus on siis noin 2,1 prosenttiyksikköä. Tämä erotus on kestävyysvaje eli vaje, joka pitäisi kuroa umpeen, jotta velka/BKT-suhde vakautuisi.

Kestävyysvajetta on pitkällä tähtäimellä lisäämässä väestön ikärakenteen aiheuttamien palvelumenojen kasvu. Tästä aiheutuva julkiset nettomenot/BKT-suhteen kasvu on arvioitu olevan noin 2,5 prosenttiyksikköä. Kun tämä otetaan huomioon, saadaan kestävyysvajeksi 4,6 %. Annetulla kokonaisveroasteella kestävyysvajeeseen pitäisi vielä lisätä työeläkemaksun nostotarve, joka on pitkällä tähtäimellä noin prosentti suhteessa BKT:een. Näin päädyttään kestävyysvajeeseen, joka on yhteensä noin 5,6 % suhteessa BKT:een. OECD (2009) päätyy Suomen kohdalla viiden prosentin kestävyysvajeeseen.

² Valtion velan nimelliskorko voisi pitkällä tähtäimellä olla noin 5 % (3 %:n realikorko ja 2 %:n inflaatio). Kolmen prosentin realikorko ei ole maailmantalouden pitkän ajan kasvunäkymät huomioon ottaen korkea. Suomen BKT:n 3 prosentin pitkän ajan reaali kasvua voitaisiin puolestaan jatkossa pitää korkeana työikäisen väestön supistuessa noin 1/2 prosentilla vuodessa.

Kestävyysvajetta voidaan kaventaa lähinnä kolmella tapaa:

- verojen BKT-osuutta nostamalla
- menojen BKT-osuutta alentamalla
- tai rakenteellisilla uudistuksilla, jotka lisäävät BKT:n määrää.

Työuria pidentävät ja rakenteellista työttömyyttä vähentävät rakenneuudistukset ovat hyvä keino kestävyysvajeen paikkaamiseksi. Työttömyyden pysyvä alentaminen yhdellä prosenttiyksiköllä kaventaa kestävyysvajetta arviolta 0,7 prosenttiyksiköllä. Tällöin, jos lähivuosina enusteiden mukaan 10 prosenttiin nouseva työttömyys onnistuttaisiin painamaan tulevaisuudessa viiteen prosenttiin, niin se paikkaisi kestävyysvajetta 3,5 prosenttiyksiköllä.

Kestävyysongelma on sitä lievempi, mitä pienempi valtion ja kuntien perusjäämän vaje on talouskriisin jälkeen. Tuo vaje on puolestaan sitä pienempi, mitä enemmän nyt päätetyt elvytystoimet tukevat talouskasvua ja työllisyyttä. Alijäämää nyt lisäävät elvytystoimet ovat pääosin sellaisia, jotka ovat myös rakenteellisesti perusteltuja. Näitä ovat verokevennykset sekä tie-, rata- ja rakennushankkeet.

Kansainvälinen talouskriisi heikentää talouskasvua erityisesti Suomen kaltaisissa avoimissa talouksissa, joissa viennin osuus kokonaiskysynnästä on suuri. Toisaalta Suomen finanssipoliittinen elvytys on erittäin suuri varsinakin, kun otetaan huomioon, että osa elvytystoimista ei vaikuta lainkaan tai vain osittain julkisen talouden rahoitusjäämän muutokseen, johon finanssipolitiikan elvytyksen mittarit perustuvat. Luonnollisesti osa kansallisesta finanssipolitiikan elvytyksestä valuu tuontiin. Tämä on kuitenkin myös eräs tarkoitus kansainvälisesti koordinoitussa elvytyksessä, jota

ilman Suomen viennin lama muodostuisi paljon pitkäaikaisemmaksi kuin nyt on odotettavissa.

Suomen mittaluokkaa oleva elvytys vaimentanee tuntuvasti talouskriisin vaikutusta talouskasvuun. Tällöin myös reaalityalouden kielteiset vaikutukset rahoitussektoriin vaimentunevat. Tämä on tärkeää, koska pankkien ongelmat painottuvat talouskriisin edessä enemmän perinteisiin luottotappioihin, jotka ovat sidoksissa ennen muuta yleiseen talouskehitykseen.

Mikä sitten voisi olla finanssipolitiikan elvytyksen vaikutus talouskasvuun? Jos valtiontalouden uskotaan lopulta olevan kestäväällä tolalla, voisi finanssipolitiikan kerroinvaikutus saman vuoden aikana olla 0,5–1. Käyttäen tätä arviota ja VM:n ennustetta julkisen talouden tasapainon muutoksesta, olisi Suomen vuoden 2009 talouskasvu 3–6 prosenttiyksikköä hitaampaa ilman finanssipolitiikan automaattista ja päätösperäistä elvytystä.

Suhdanteiden vaimentaminen finanssipolitiikalla on tunnetusti usein pahasti epäonnistunut mm. ennustevirheiden ja toimien vaikutusviiveiden takia. Toisaalta lamojen ja niiden yhteiskunnallisten seurausten rinnalla finanssipoliittisen suhdannesäätelyn virheet ovat olleet pieniä epäonnistumisia. □

Kirjallisuus

- Blanchard, O.J. (1990), "Suggestions for a new set of fiscal indicators", OECD Economics Department Working Papers 79.
- Blanchard, O.J. ja Perotti, R. (2002), "An empirical characterization of the dynamic effects of changes in government spending and taxes on output", *Quarterly Journal of Economics* 117: 1329–1368.
- Mountford, A. ja Uhlig, H. (2008), "What are the effects of fiscal policy?", NBER working paper 14551.
- OECD (2009), *Economic Outlook Interim Report*, Paris.
- Romer, C. ja Romer, D. (2007), "The macroeconomic effects of tax changes: estimates based on a new measure of fiscal shocks", NBER working paper 13264.
- Suomen Pankki (2009), "Talouden näkymät", *Euro & talous*, Erikoinnumero 1/2009, http://www.suomenpankki.fi/NR/rdonlyres/1C918F2B-D81B-49ED-8F20-2286313F5D5F/0/ET_TN_109.pdf.
- Valtiovarainministeriö (2007), *Suomen vakaushjelman tarkistus 2007*, Valtiovarainministeriön julkaisuja 4a/2007, Helsinki, http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/02_taloudelliset_katsaukset/20071129Suomen/name.jsp.
- Valtiovarainministeriö (2008), *Suomen vakaushjelman tarkistus 2008*, Valtiovarainministeriön julkaisuja 37a/2008, Helsinki, http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/02_taloudelliset_katsaukset/20081218Suomen/name.jsp.
- Valtiovarainministeriö (2009a), *Taloudellinen katsaus. Talouden kehitys ja finanssipolitiikan linja 2009–2013*, Valtiovarainministeriön julkaisuja 16a/2009, Helsinki, http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/02_taloudelliset_katsaukset/20090326Taloud/Taloudellinen_katsaus_%2b_kannet_NETTI.pdf.
- Valtiovarainministeriö (2009b), *Valtion talousarvioesitykset, Vuosi 2009*, http://193.208.71.163/indox/tae/2009/frame_2009.html.
- Valtiovarainministeriö (2009c), Valtiovarainministeriön taulukko vuoden 2009 ensimmäisen lisätalousarvioesityksen elvytystoimista, <http://www.vnk.fi/ajankohtaista/tiedotteet/tiedote/fi.jsp?oid=252588>.

LIITE 1. Hallituksen esittämien vuoden 2009 elvytystoimien pääsisältö³

Suurimmista elvytystoimista hallitus on päättänyt kolmessa yhteydessä:

- vuoden 2009 talousarvioesityksessä 15.9.2008
- vuoden 2009 täydentävässä talousarvioesityksessä 21.11.2008
- vuoden 2009 ensimmäisessä lisätalousarvioesityksessä (2009 I LTAE) 3.2.2009.

Yksityiskohtaiset tiedot näistä esityksistä sekä vuoden 2008 lisätalousarvioesityksistä löytyvät helposti, ks. Valtiovarainministeriö (2009b). Vuoden 2009 ensimmäisen lisätalousarvioesityksen elvytys Hankkeet, niiden kokonaismenovaikutukset, valtion osuus menoista ja hankkeiden arvioidut työllisyysvaikutukset on esitetty tiivistetysti yhdessä taulukossa, ks. Valtiovarainministeriö (2009c). Alla on poiminta elvytystoimista sektoreittain.

Rakentaminen

- Sosiaalisen asuntotuotannon korkotukilainavaltuus kasvaa 920 milj. euroon eli 44 prosentilla vuoden 2007 toteumaan verrattuna. Tuotannosta pääosa sijoittuu kasvukeskuksiin, joissa työvoimantarve kasvaa eniten ja joissa asuntojen puute on nostanut asuntovuokrat ja -hinnat oleellisesti muuta maata kalliimmiksi.
- Lisäksi v. 2009 uusi 250 milj. euron takausvaltuus tavallisten ja sosiaalisten vuokra-asuntojen väliin sijoittuvalla uudella tuotantomuodolle, jossa takauksella minimoidaan korkokustannukset omistajan sitoutuessa pitämään asunnot 20 vuotta vuokra-asuntoina. Tarvetta ja kiinnostusta uuteen tuotantomuotoon synnyttää yhtäältä vuokra-asuntokysynnän kasvu ja toisaalta halu vakaasiin vähäriskisiin sijoituskohteisiin rakennusalan resurssi- ja kustannuspaineiden helpottuessa huippusuhdanneuvaiheen jälkeen.
- Uuden järjestelmän käyttöönottoa kiirehditään: 2008 III LTAE:ssa takausvaltuutta 62,5 milj. euroa.
- Asuntojen rakentamista vanhuksille, vammaisille, opiskelijoille ja asunnottomille kannustetaan v. 2009 85 milj. euron investointiavustuksin.
- Uusien vapaarahoitteisten vuokra-asuntojen rakentamista kannustetaan puolestaan avaamalla niiden tuottajille v. 2009 mahdollisuudet ns. REIT-kiinteistörahasomallin hyödyntämiseen. Käytännössä tämä merkitsee, että vuokra-asuntoihin sijoittava listattu kiinteistörahasoyhtiö on verovapaa, ja verotus kohdistuu vain yhtiön maksamiin osinkoihin. Tätä koskeva hallituksen lakiesitys annettiin eduskunnalle 16.10.2008.
- Asuntorakentamisen perusedellytykset, erityisesti tonttitarjonta ja kaavoitus, ovat olleet heikoimmat Helsingin seudulla. Näitä edellytyksiä parannetaan valtion ja Helsingin seudun 14 kunnan yhteistyöllä. Toimenpiteitä koskeva aiesopimus sisältää kuntakohtaiset määrätavoitteet asuntontonttien kaavoitukselle ja asuntotuotannolle. Sen ohella, että seutu saa asianmukaisen osansa

³ Liite perustuu valtiovainministeriössä laadittuun muistioon.

korkotukivaltuuksista ja erityisryhmien avustuksista, osoitetaan 2009 TAE:ssa aiesopimukseen sitoutuneisiin kuntiin yhteensä 10 milj. euron käynnistysavustukset sosiaalisten vuokra-asuntojen rakentamiseen.

- Suomenlinnan Helsingin avovankilan rakennushanke, johon on TAE 2009:ssä ehdotettu määrärahaa yhteensä 1,125 milj. euroa.
- Tali-Ihantala tieto- ja näyttelykeskuksen -hankkeelle on osoitettu lisärahoitusta sekä v. 2008 III LTAE:ssa (+ 1 milj. euroa) että v. 2009 TAE:ssa (+ 1 milj. euroa).

Täydentävä talousarvioesitys:

- Senaatti-kiinteistöjen investointien enimmäismäärää ehdotetaan nostettavaksi 30 milj. eurolla, mikä johtuu Senaatti-kiinteistöjen investointiohjelman nopeuttamisesta talonrakennustoiminnan yleisesti vähentyessä.
- Yleissivistävien oppilaitosten perustamishankkeita ehdotetaan nopeutettavaksi lisäämällä valtuutta 30 milj. eurolla, millä pyritään julkisen rakentamisen elvyttämiseen.
- Kuntarahoitus Oyj:n päämittaminen 20 milj. eurolla (kuntien osuus huomioon ottaen n. 28 milj. euroa) sosiaalisen asuntotuotannon lisäämiseksi.
- Jo aiemmin sovittu Helsingin seudun väliaikainen käynnistysavustus vuokra-asuntorakentamiselle laajennetaan koko maahan 10 000 euroa/asunto, ja Helsingin seudulla se nostetaan aiemmin päätetystä 10 000 eurosta/asunto 15 000 euroon/asunto. Käytännössä tämä lisätuki alentaa korkotukivuokra-asuntojen rakennuttamiskustannuksia pienen vuokra-asunnon kohdalla karkeasti luokkaa 10–20 %.

Vuoden 2009 lisätalousarvioesitys:

- Ns. välimallin vuokra-asuntojen rakentamista kannustetaan poikkeuksellisesti suhdannetilanteesta johtuen lisäämällä korkotukilainojen valtuutta 250 milj. eurolla yhteensä 1 170 milj. euroon.
- Senaatti-kiinteistöjen investointivaltuutta nostetaan 30 milj. eurolla. Hankkeina mm. vankilarakennusten korjauksia, Mikkelin Mikael-koulun peruskorjaus ja laajennus sekä Valtion taidemuuseon Vermon varastotilojen peruskorjaus ja laajennus Espoossa.
- Koulujen peruskorjauksiin lisätään toteutusaikaista ja jälkirahoitteista peruskorjausvaltuutta 30,5 milj. euroa, josta toteutusaikaisena myönnettävien valtionosuuksien osuus on 13 milj. euroa. Vuodelle 2009 aiheutuvat lisämenot ovat 9 milj. euroa.
- Päiväkotien ja vanhainkotien korjausavustuksiin kohdennetaan 9 milj. euroa.
- Helsinki-Vantaan lentoaseman korjaustöihin osoitetaan 10 milj. euroa. Menot rahoitetaan pienentämällä Finavian tuloutusvaatimusta. Oulun lentoaseman matkustajaterminaalin laajennukseen osoitetaan 6 milj. euroa.
- Veikkauksen jakamattomia voittovaroja käytetään 30 milj. euroa tieteen, taiteen, liikunnan ja nuorisotyön työllisyyttä elvyttäviin ja ylläpitäviin hankkeisiin.

Asuinrakennusten korjaaminen

- 2008 III LTAE:ssa energiakorjausten avustuksia lisätään 10 milj. eurolla, jotka käytetään vuoden 2008 loppuun voimassa olevien avustusperusteiden mukaisesti.
- 2009 TAE:ssa kannusteita lisätään korottamalla korjaus- ja perusparannustöihin myönnettävä kotitalousvähennys 1150 eurosta 3000 euroon.
- Energia-avustukset korotetaan v. 2009 22 milj. euroksi, joka suunnataan kerros- ja rivitaloille sekä kohteisiin, joissa kotitalousvähennystä ei tulojen pienuuden vuoksi voi hyödyntää.
- Kerros- ja rivitalojen korjauksissa otetaan lisäksi v. 2009 käyttöön energiakorjausten korotettu korkotukilaina, jossa korkotukilainan osuus kustannuksista nousee 50 prosentiksi.

Vuoden 2009 lisätalousarvioesitys:

- Asunto-osake- ja vuokrataloyhtiöiden 1.2–31.12.2009 alkaviin korjauksiin osoitetaan suhdanne- luontoinen 125 milj. euron valtuus 10 %:n korjausavustuksiin.

Väylärakentaminen

Talousarvioesitys 2009

Lusi–Mikkeli, 42 milj. euroa

Kehä III, 1. vaihe, 50 milj. euroa

Kehärata, 404 milj. euroa

Seinäjoki–Vaasa, 20 milj. euroa

Kilpilahti, 25 milj. euroa

Pietarsaaren meriväylä, 8 milj. euroa

Yhteensä 549 milj. euroa

- Eduskunta lisäsi perustienpitoon 20,25 milj. euroa, perusradanpitoon 13,75 milj. euroa ja saariston yhteysalusliikenteeseen 0,4 milj. euroa.
- Perustienpidon määrärahaa on kohdennettu 15 milj. euroa alemman tieverkon teiden ja siltojen ylläpitoon puukuljetusten turvaamiseksi.
- Puukuljetuksia turvataan Porokylä–Vuokatti -rataosan perusparantamisella. Lisäksi puukuljetusten edellytysten parantamiseen käytetään 5 milj. euroa perusradanpidon määrärahoista (Porokylä–Vuokatti -rahoitus II LTAE 2008).
- Hallitus antaa eduskunnalle esityksen yksityisteistä annetun lain muuttamiseksi siten, että puukuljetusten kannalta merkittävälle yksityisteille voidaan myöntää avustusta (2009–2011: 10 milj. euroa kunakin vuonna).
- Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyen esityksen väylämaksulain (1122/2005) muuttamisesta siten, että maksuja alennetaan 1,6 % (alennusvaikutus noin 1,2 milj. euroa).
- Hallitus antaa eduskunnalle talousarvioesitykseen liittyvän esityksen meriliikenteessä käytettä-

vien alusten kilpailukyvyyn parantamisesta annetun lain muuttamiseksi siten, että tuen piiriin tulisivat rajoitetusti verovelvollisten tuki myös matkustaja-aluksille (0,2 milj. euroa), saaristokabotaasi Ahvenanmaan ja Manner-Suomen välillä (yksi alus, 0,25 milj. euroa), rannikkokabotaasi (yksi alus, 0,45 milj. euroa).

- Valtio avustaa erillisellä 8 milj. euron määrärahalta Helsingin, Tampereen ja Turun seutujen joukkoliikennettä edellyttäen, että rahoitus nostaa joukkoliikenteen palvelutasoa ja siten lisää joukkoliikenteen käyttöä ja parantaa joukkoliikenteen kilpailukykyä.

II lisäbudjetti 2008

Perustienpito: kertamääräraha puunsaannin edistämiseen, 39,8 milj. euroa

Perusradanpito: kertamääräraha puunsaannin edistämiseen Porokylä–Vuokatti, 9,0 milj. euroa

Yhteensä 48,8 milj. euroa

III lisäbudjetti 2008

Kevitsan kaivostie, 4,59 milj. euroa

Vuoden 2009 lisätalousarvioesitys:

- Perustienpitoon lisätään 50 milj. euroa, josta 4,2 milj. euroa Kainuun kehittämisrahaa (mm. Tönölänsalmen sillan korjaus).
- Perusradanpitoon lisätään 21,5 milj. euroa (Kokemäki–Tampere, Kokkola–Ykspihlaja, Harjavan ratapiha, Kotkan Kotolahden satamaratapiha).
- Eräitä liikennehankkeita aikaistetaan. Vuoden 2009 määräraha vaikutus on 11 milj. euroa.
- Laajakaistahankkeeseen osoitetaan 66 milj. euron sopimusvaltuus ja 500 000 euron määräraha.

T&K ja investointituet

- Julkista tutkimus- ja kehittämistoimintaa (valtion omana työnä tekemän t&k:n rahoitusta) lisätty 12,5 milj. euroa TAE 2009:ssä.
- Yritysten innovaatiotoimintaa tuetaan avustuksina tutkimukseen, kehitykseen ja innovaatiotoimintaan 13,2 milj. euroa ja lainoina t&k-toimintaan 4,3 milj. eurolla TAE 2009:ssä.
- Yritysten investointi- ja kehittämishankkeita tuetaan 7,8 milj. eurolla III LTAE 2008:ssa.
- Työllisyysperusteisia siirtomenoja investointeihin lisättiin 3,6 milj. eurolla III LTAE 2008:ssa.
- Kainuun kehittämisrahaa on lisätty 22,1 milj. eurolla III LTAE 2008:ssa ja 1,55 milj. eurolla TAE 2009:ssä.
- Energiatuen valtuutta lisätään 30 milj. euroa III LTAE 2008:ssa ja 31 milj. euroa TAE 2009:ssä käytettäväksi ilmasto- ja energiastrategian tavoitteiden toimeenpanoon. Lisäyksestä yli puolet on tarkoitus käyttää tuulivoimahankkeiden tukemiseen ja loppuosa muihin uusiutuvan energian käyttöä ja energiatehokkuutta edistäviin hankkeisiin.

Täydentävä talousarvioesitys:

- Lisätään Tekesin ympäristö- ja energiasektorin myöntämisvaltuuksia 15 miljoonalla eurolla osana energiasektorin demonstraatiohankkeiden toteutusta (momentti 32.20.40).
- Pk-yritysten innovaatiohankkeiden valmistelua alueilla (valmistelurahoitus) tehostetaan kaksinkertaistamalla tarkoitukseen varattu määräraha. Määrärahoja lisätään 2 miljoonaa euroa momentille 32.20.45 siirtona pääluokan sisällä.
- EU:n rakennerahasto-ohjelmien myöntämisvaltuuden budjetointia ehdotetaan kertaluonteisesti aikaistettavaksi siten, että 10 % kilpailukyky- ja työllisyystavoitteen ohjelmien vuoden 2013 rahoituskehyksestä budjetoitaisiin jo vuoden 2009 talousarviossa. Aikaistamisella tehostetaan mm. yritysten, kilpailukyvyyn ja työllisyyden kehittämiseen liittyvien ohjelmien toimeenpanoa ja vastataan taloudellisen kehityksen haasteisiin. Aikaistaminen ei lisää ohjelmakauden 2007–2013 myöntämisvaltuuden kokonaismäärää.

Vuoden 2009 lisätalousarvioesitys:

- Tutkimus-, kehitys- ja innovaatio toiminnan valtuuksiin ja lainoihin 25 milj. euron lisäys, josta 10 milj. euroa yritysten T&K-avustuksiin, 10 milj. euroa julkisen T&K:n rahoitukseen (mm. korkeakoulut, VTT) ja 5 milj. euroa yritysten T&K-lainoihin.
- Energiatuen valtuutta lisätään 8 milj. eurolla.
- Oikeutta sitoutua EU:n rakennerahasto-ohjelmien hankkeisiin aikaistetaan ohjelmakauden lopusta vuodelta 2013 vuodelle 2009. Tästä aiheutuu valtuuden n. 43,5 milj. euron ja määrärahan n. 6 milj. euron lisäys vuonna 2009.
- Työllisyysperusteisiin investointeihin osoitetaan 5 milj. euroa lisävaltuutta.

Yritysrahoitus ja viennin rahoitus

- Finnvera Oyj:n lainoja ja takauksia on lisätty 60 milj. eurolla v. 2008.

Täydentävä talousarvioesitys:

- Viennin rahoituksessa otetaan käyttöön rahoituskriisin aiheuttaman likviditeettiongelman hoitamiseksi ns. jälleenrahoitusmalli. Suomen Vientiluotto Oy jälleenrahoittaa talousarviosta myönnetyt lainat avulla tai markkinoilta hankituilla varoilla suomalaisen tai ulkomaisen pankin kautta Suomesta tapahtuvan vientikaupan edellyttämää pitkäaikaista luotonantoa. Mallissa varaudutaan 1,2 miljardin euron vientihankkeiden rahoittamiseen.
  - Talousarvioon ehdotetaan 500 milj. euron lainanantovaltuus, josta määräraha vaikutus 250 milj. euroa vuonna 2009.
  - Pääomailain Finnvera Oyj:lle Suomen Vientiluotto Oy:n pääomittamiseen, 6 milj. euroa.
- Aloitusrahasto Vera Oy:tä ja Veraventure Oy:tä pääomitetään 30 miljoonalla eurolla.

- Teollisuussijoitus Oy:tä pääomitetään 50 miljoonalla eurolla. Lisämäärärahalla paikataan kriisioloista johtuvia riskipääomamarkkinoiden puutteita, jotka vaikeuttavat erityisesti nopeasti kasvavien, aloittavien ja laajentavien yritysten riskipääoman saamista.
- Talousarvion ulkopuoliset toimet:
  - Finnvera Oyj:n kotimaan rahoituksen volyymiiä on tarkoitus lisätä, minkä vuoksi takausten ja takaisin maksamatta olevan velkapääoman enimmäismäärää ehdotetaan lisättäväksi 600 milj. eurolla. Lisäyksistä arvioidaan aiheutuvan luottotappiokorvausmenoja valtion talousarvioon vuodesta 2010 lähtien.
  - Finnvera Oyj:n vientitakuuvaltuuden korottaminen 2,1 mrd. eurolla. Finnveran valtiontakauksen korottaminen 1,9 mrd. eurolla 3,1 mrd. euroon, jotta Finnvera pystyy rahoittamaan vientiä talousarviossa myönnetyn 0,5 mrd. euron lisäksi 0,7 mrd. eurolla. Korontasausvaltuuden korottaminen 1 mrd. eurolla.

Vuoden 2009 lisätalousarvioesitys:

- Viennin rahoitusta nostetaan aiemmin päätetystä 1,2 mrd. eurosta 3 mrd. euroon, minkä vuoksi Suomen Vientiluotto Oy:n lainavaltuutta lisätään 2,5 mrd. eurolla. Arvioitu määräraha-vaikutus on 1,25 mrd. euroa vuonna 2009 (päällekkäinen TäTAE 2009 päätösten kanssa).
- Teollisuussijoitus Oy:n pääomituksen lisäys 100 milj. euroa. Tarkoituksena ovat sijoitukset elin-kelpoisiin, mutta suhdannetilanteesta johtuen tilapäisiin vaikeuksiin joutuneisiin yrityksiin (koska lisäksi vähintään sama määrä yksityistä pääomitusta, sijoitukset olisivat yhteensä vähintään 200 milj. euroa).
- Talousarvion ulkopuoliset toimet / TalPol 27.1.2009:
  - Finnvera Oyj:n kotimaisen rahoituksen enimmäismäärän korottaminen 1 mrd. eurolla 4,2 mrd. euroon. Enimmäismäärästä on tällä hetkellä käytössä 2,3 mrd. euroa.
  - Finnvera Oyj:n vientitakuukaton nostaminen 2,5 mrd. eurolla 12,5 mrd. euroon.

Työllisyys- ja koulutuspoliittiset toimenpiteet

Vuoden 2009 lisätalousarvioesitys:

- Starttirahaan osoitetaan 5 milj. euron lisäys ja työvoimapolitiittiseen koulutukseen 10 milj. euron lisäys. Muutosturva laajennetaan koskemaan myös lomautettuja, mikä lisää työllistämis-, koulutus- ja erityistoimien määräraharavetta 7 milj. eurolla. Muutoksen myötä lisääntyviin, luonteeltaan määräraikaisiin muutosturvatehtäviin TE-toimistoissa lisätään 1,2 milj. euroa.
- Talous- ja velkaneuvontaan osoitetaan 1,5 milj. euron lisäys.
- Pienille yrityksille tarkoitettuun neuvontapalveluun lisätään 200 000 euroa.
- Ammatilliseen peruskoulutukseen lisätään valtionosuutta 3 milj. euroa (n. 750 opiskelijan lisäys), ammatilliseen lisäkoulutukseen osoitetaan valtionosuutta 4 milj. euroa (n. 400 opiskelijatyövuotta), kunnallisten ja yksityisten ammattikorkeakoulujen valtionosuutta lisätään 3 milj. eurolla (n. 1000 opiskelijapaikan lisäys) ja korkeakoulutetuille avattavaan oppisopimustyypiseen koulutukseen osoitetaan 1 milj. euroa.

Metsä- ja vesihuoltotyöt

- Vesihuoltotöihin 4,5 milj. euroa ja ympäristötöihin (siirtoviemärihankkeet) 3,45 milj. euroa
- Tuki puuntuotannon kestävyuden turvaamiseen
  - KEMERA-tukeen yhteensä n. 67 milj. euroa (+ 3,7 milj. euroa vuoteen 2008 verrattuna)

Käyttösuunnitelma:

Nuoren metsän hoito ja energiapuu	29 milj. euroa
Metsänuudistaminen ja muut metsänhoidolliset työt	11,5 milj. euroa
Metsäteiden tekeminen ja kunnostusojitus	9 milj. euroa
Suunnittelu, toteutus selvitykset, kehittäminen yms.	16,5 milj. euroa

- Metsähallitus käyttää liikevaihdostaan noin 10 % investointeihin (eli n. 30 milj. euroa) kuten tieinvestointeihin ja Rovaniemen toimitalon rakentamiseen (ei näy budjettikirjassa).
- Evon leirialueen rakentaminen (kertameno) 350 000 euroa.
- Kiinteistötoimitusten tukemisesta aiheutuviin menoihin lisätään 2 milj. euroa.

Vuoden 2009 lisätalousarvioesitys:

- Vesihuolto-, jätevesihuolto- ja ympäristötöihin lisätään yhteensä 6 milj. euroa vuodelle 2009. Ns. Vesijärvi hankkeeseen osoitetaan 200 000 euroa.

Muita elvyttäviä hankkeita tai hankintoja

Vuoden 2009 lisätalousarvioesitys:

- Ilmatieteen laitoksen satelliittimaa-asemainfrastruktuurihankkeelle Sodankylään osoitetaan 3,2 milj. euroa.
- Kertaluonteisiin puolustusmateriaalihankintoihin 10 milj. euroa.
- Öljyntorjunta-alue Hallin peruskorjaus 7 milj. euroa.

Verot ja sosiaaliturvamaksut

Vuodelle 2009 ehdotettavien veroperustemuutosten arvioidaan vuositasolla alentavan verotuottoa nettomääräisesti yhteensä n. 1,3 mrd. euroa. Tämä kohdistuu suurelta osin valtion verotuloihin.

Veronkevennykset:

- Työn verotuksen ns. aito kevennys n. 870 milj. euroa, kun otetaan huomioon ansiotason nousu
- Eläketulon verokevennys 225 milj. euroa
- Kotitalousvähennyksen enimmäismäärän korottaminen 70 milj. euroa
- Verovapaiden matkakustannusten laajentaminen 5 milj. euroa

- Kulttuurisetelin verovapaus 10 milj. euroa
- Puun myyntitulon verotuksen kevennys 100 milj. euroa
- Ensiharvennushakkuiden verovapaus 3–4 milj. euroa
- Metsävähennyksen korotus 10 milj. euroa
- Elintarvikkeiden arvonlisäveron keventäminen 40 milj. euroa, vuositasolla 500 milj. euroa

Vuoden 2009 lisätalousarvioesitys:

- Työnantajan kansaneläkemaksua alennetaan 0,8 prosenttiyksiköllä 1.4.2009 alkaen ja se poistetaan 1.1.2010. Työnantajan kela-maksun alentamisen nettomääräinen budjettivaikutus vuonna 2009 on 361 milj. euroa ja maksun poistamisen vuositason nettovaikutus 833 milj. euroa.
- Tuotantotoiminnassa käytettävien uusien rakennusten, koneiden ja laitteiden hankintamenoista vuosilta 2009 ja 2010 tehtävien poistojen enimmäismäärä kaksinkertaistetaan. Vuoden 2009 valtion verotuottoa vähentävä vaikutus on n. 40 milj. euroa ja vuoden 2010 n. 75 milj. euroa.

Etuusparannukset

- Vähimmäismääräiset äitiys-, isyys- ja vanhempainrahat sekä sairauspäivärahat ja kuntoutusrahat korotetaan työmarkkinatuen tasolle 1.1.2009 lukien (vaikutusarvio 41,1 milj. euroa).
- Kotihoidon tuen hoitorahaa korotetaan 20 eurolla/kk ja yksityisen hoidon tukea 22,67 eurolla/kk 1.1.2009 lukien. Korotusten jälkeen hoitoraha on 314,28 euroa ja yksityisen hoidon tuki 160 euroa/kk. Kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuutta nostetaan 6,3 milj. eurolla uudistuksen vuoksi.
- Lapsilisää korotetaan 10 eurolla/kk 3. lapsesta 1.1.2009 lukien (vaikutusarvio 17 milj. euroa).
- Muutosturva ulotetaan lomautettuihin. Käytännössä tämä parantaa aktiivitoimiin osallistuvien lomautettujen työttömyysturvaa huomattavasti. Kustannusvaikutukset riippuvat aktiivitoimiin osallistuvien määrästä.

Talousarvioesityksen ulkopuoliset toimenpiteet

- Vakavaraisille pankeille tarjotaan mahdollisuus maksulliseen pääomalainaan, jota voidaan myöntää enintään 4 mrd. eurolla.
- Suomalaisten pankkien jälleenrahoitukselle voidaan myöntää valtionehtäkauksia enintään 50 mrd. euron arvosta.
- Valtion eläkerahastolle oikeus käyttää varoja merkittävien, vakavaraisten suomalaisten yritysten yritystodistusten hankkimiseen enintään 500 milj. eurolla.

LIITE 2. Velkaantuminen, tasapaino, talouskasvu ja korko

Jakson 4 lausekkeen (1) johtamiseksi kirjoitetaan ensin velka periodilla t muotoon

$$(1) \quad D_t = D_{t-1} - B_t,$$

jossa D on velka ja $B = T - E$ on tasapaino eli tulojen (T) ja menojen (E) erotus. Lauseke (1) voidaan kirjoittaa muotoon

$$(2) \quad D_t = D_{t-1} + rD_{t-1} - PB_t,$$

jossa r on velan korko ja $PB_t = T_t - (E_t - rD_{t-1}) = B_t + rD_{t-1}$ on perusjäämä eli tasapaino ilman korkomenoja. Jaetaan (2) BKT:lla, jota merkitään Y :llä

$$(3) \quad D_t/Y_t = (1+r)D_{t-1}/Y_t - PB_t/Y_t.$$

Kun BKT:n kasvuvauhti on g , niin $Y_t = (1+g)Y_{t-1}$. Käytetään tätä ja kirjoitetaan (3) muotoon

$$(4) \quad D_t/Y_t = [(1+r)/(1+g)]D_{t-1}/Y_{t-1} - pb_t,$$

jossa $pb_t = PB_t/Y_t$. Vähennetään lausekkeen (4) molemmilta puolilta D_{t-1}/Y_{t-1} , ja merkitään $d = D/Y$, jolloin saadaan

$$(5) \quad \Delta d_t = d_{t-1}(r-g)/(1+g) - pb_t,$$

jossa Δ on differenssioperaattori. Jaksossa 4 lauseke (5) on kirjoitettu muotoon $\Delta(D/Y)_t = (D/Y)_{t-1}(r-g)/(1+g) - pb_t$.